

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด : กรณีศึกษาสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดร้อยเอ็ด

Factors affecting Relapse Drug Users with Competency Rehabilitation in Treatment Compulsory System as a Case Study of Office of Probation, Roi-ed Province

สัญญา จตุหงษ์¹ และสิทธิชัย ต้นศรีสกุล²

Sanya Chatu-hong¹ and Sittichai Tan-sri-sa-kul²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการป้องกันแก้ไขปัญหาการเสพยาซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด กลับมาเสพยาซ้ำภายในระยะเวลา 1 ปี ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2557 - 30 กันยายน 2558 จำนวน 217 คน โดยนำเสนอผลการศึกษาด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด ประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยภายนอก พบว่า ปัจจัยแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การได้รับความอบอุ่นและความเข้าใจจากคนในครอบครัว เมื่อทำอะไรผิดพลาดคนในครอบครัวจะให้คำปรึกษา/แนะนำที่ดี และเมื่อมีปัญหาผู้ป่วยเลือกที่จะปรึกษาคนในครอบครัว เมื่อมีปัญหาผู้ป่วยจะพูดคุยกับพ่อแม่หรือคนในครอบครัว คนในครอบครัวให้ความเชื่อมั่นในคำพูดของผู้ป่วย และผู้ป่วยรู้สึกว่าคุณคนในครอบครัวจ้องจับผิดมากกว่าการช่วยเหลือในการเลิกยาเสพติด, ปัจจัยแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ส่วนมากมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้ผ่านการฟื้นฟูฯ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัวทำให้ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำ, ปัจจัยแวดล้อมด้านสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีเพียงสาเหตุที่ทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีกคือการหาซื้อยาเสพติดได้ง่ายในชุมชนของท่านหรือชุมชนใกล้เคียงซึ่งระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และคนในชุมชนพร้อมที่จะให้โอกาสกลับมาเป็นคนดีอีกครั้ง, ปัจจัยแวดล้อมด้านความรู้เรื่องพิษภัยและโทษของยาเสพติดของผู้ผ่าน

¹นักศึกษาริทยญาโท สาขานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²รองศาสตราจารย์ (ร.ป.ศ. : รัฐประศาสนศาสตร์) อาจารย์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้เรื่องพิษภัยและโทษของยาเสพติดอยู่ในระดับน้อยได้แก่ การเสพยาเสพติดทำให้ร่างกายของท่านทรุดโทรม ยาเสพติดมีส่วนทำให้เกิดปัญหาสังคมและอาชญากรรม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาว่างงาน การก่อคดีข่มขืนหรือฆ่าผู้อื่น ซึ่งในสภาพปัญหาปัจจุบันนั้นปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากการเสพยาเสพติดทั้งนั้น สำหรับปัจจัยภายในนั้นพบว่าผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภายในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ว่าจะเป็นความเหมาะสมทางด้านระยะเวลาในการบำบัดรักษา ระยะเวลาในการติดตามผลหลังผ่านการฟื้นฟูฯ 1 ปี ความต่อเนื่องในการติดตามผลหลังผ่านการฟื้นฟูฯ จำนวนครั้งที่ติดตามผล หรือแม้กระทั่งความเหมาะสมด้านเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการติดตามผลให้ความดูแลเอาใจใส่ และการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือในระหว่างการติดตามผล สำหรับ

2) แนวทางและวิธีการในการป้องกันแก้ไขปัญหาการเสพยาเสพติดของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด นำเสนอผลการศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนา พบว่า ปัญหาที่ทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเองหันกลับมาเสพยาเสพติดอีกครั้ง เนื่องจากปัญหาครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ทำให้ต้องอยู่คนเดียวตามลำพังหรืออยู่กับญาติพี่น้อง ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดกำลังใจจากครอบครัว ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี ทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องไปพึ่งความสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งเพื่อนที่มีก็เป็นกลุ่มที่ชอบมั่วสุมเสพยาเสพติด ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเองจึงต้องหันไปพึ่งยาเสพติดเช่นกัน และปัญหาจากสภาพจิตใจของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเอง เนื่องจากผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมี สภาพจิตใจยังไม่พร้อมที่จะเข้ารับการบังคับบำบัด จึงทำให้หวนกลับมาเสพยาเสพติดอีกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการเสพยาเสพติดนั้นผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเห็นว่า ควรให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้ยาเสพติดแพร่ระบาด มากขึ้น ให้หางานหรืออาชีพที่มั่นคงให้กับผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ส่งเสริมสนับสนุน การเล่นกีฬาต้านยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จะได้ไม่มีเวลาไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องติดตามผลการบังคับบำบัดเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้าง กำลังใจให้กับผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

คำสำคัญ : การเสพยาเสพติดซ้ำ, ระบบบังคับบำบัด

ABSTRACT

The objectives of research were: 1) To study the factors affecting relapse drug users with competency rehabilitation in treatment compulsory system, 2) To recommend guidelines and techniques for preventing the relapse drug users with competency rehabilitation in treatment compulsory system. The samples of this study were 217 people being experienced the competency rehabilitation in treatment compulsory systems who were drug relapse users in one year at the Office of Probation, Roi-ed Province, from 1st October – 30th September 2015. The results of the study were presented by mean and standard deviation. The demographic data of relapse drug users with competency rehabilitation, found that most of the environmental factor in family relationship of relapse drug users with treatment competency rehabilitation, was in

“moderate” level. This including obtaining warmth and understanding from their family members. When they did something wrong, they would be provided good counseling/advice by their family members. When they had problem, they would consult with their parents or family members. Their family members were confident with the patients’ words. Most importantly, they felt that their family members tried to find fault with them rather than support them for stopping to use drugs. The environmental factor in relationship with friend of relapse drug users, most of them had their opinion on relationship with friend in “moderate” level. It was indicated that most of uses being experienced in rehabilitation gave more importance to relationship with their friends than family members. As a result, the relationship with friend was the cause of relapse drug users. The environmental factor in village of relapse drug users with competency rehabilitation cause of relapse drug users in returning to use narcotic drug. Drugs were easy to buy in community or nearby area. Their opinion level was in “moderate” level. Furthermore, community people were ready to provide opportunity for them to be good persons once again, The environmental factor in knowledge of danger and disadvantage from narcotic drug of relapse drug users, most of them still had their opinion on knowledge of danger and disadvantage of narcotic drug, in “low” level including: the drug use would cause one’s weak body, it would cause the social problem as well as crime, for instance, poverty, unemployment, rape, or killing. In current problem situations, all of these problems were caused by drug use.

For internal factor, the research findings found that people with competency rehabilitation had opinion on every aspect of internal factor in “moderate” level, whether the propriety of treatment duration, one year of following up session, regularity of following up after rehabilitation, the number of following up, or the propriety of officers being responsible for following up in taking care of, and the support as well as help during the following up session. For the opinion on problem, obstacle, and recommendations for solving the problem of relapse drug use of relapse drug users, it is found that the problem which could cause people with competency rehabilitation to return to use drug once again, was due to their family problem including: broken home, parents’ divorce. Consequently, they had to live alone or with their relatives. Their parents did not take care of them or encourage them. As a result, their family relationship was not good. Therefore, the persons with competency rehabilitation had to be dependent on relationship with friends. Their friends were in the groups who liked to get together for using drugs. They returned to be drug dependency as well. Moreover, the relapse drug users had their own problem of mental situation since their mental situation being not ready for obtaining the compulsory or rehabilitation. Therefore, they returned to use narcotic drug again.

Suggestions for solving the problem of drug addiction are those who have been rehabilitated by drug addicts. The government or agencies involved in the drug suppression seriously. Preventing the spread of drugs is to find a job or a stable career for drug addicts. Encourage

continued support for anti-drug sports, spending time to benefit. The staff involved in the follow-up periodic force need to encourage those who are addicted to drug rehabilitation.

Keyword : relapse drug usage, compulsory treatment system

บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้หลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกัน ปราบปราม และบำบัด จะพยายามทำหน้าที่อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังไม่สามารถขจัดปัญหาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทยได้ สาเหตุสำคัญมาจากเจตคติของสังคมไทยที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด การไม่ให้โอกาส และการไม่ยอมรับคนที่ติดยาเสพติด ทำให้ช่องทางการกลับมาเป็นคนดีของสังคมปิดแคบลง และถูกผลักไสให้เข้าไปยืนอยู่ในมุมมืดของสังคมร่ำไป การแก้ปัญหาเสพติดจึงถือเป็นวาระแห่งชาติ มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) โดยยึดหลักที่ว่าผู้ผลิต ผู้ค้า จะต้องได้รับการปราบปรามลงโทษโดยใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด ในขณะที่ผู้เสพคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม (ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2556 : 3)

รัฐบาลจึงมีแนวคิดในการพัฒนาระบบการบำบัดรักษาเพื่อหันเหผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีโอกาสเข้ารับการบำบัดรักษาและได้ตราพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ซึ่งโดยหลักการแล้ว ผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยมีข้ออาชญากรจึงต้องได้รับการบำบัดรักษาซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้เรียกว่า “ระบบบังคับบำบัด” เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2546 เป็นต้นมา โดยมีกรมคุมประพฤติเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงาน หลักการของพระราชบัญญัติฉบับนี้เน้นถึงกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยบุคคลผู้ที่จะเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดจะเป็นกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดที่ถูกจับกุมฐานความผิดใดฐานความผิดหนึ่งใน 4

ฐานความผิด คือ ฐานความผิดเสพยาเสพติด ฐานความผิดเสพและมีไว้ในครอบครอง ฐานความผิดเสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ฐานความผิดเสพและจำหน่ายยาเสพติด ทั้งนี้จำนวน ชนิด ปริมาณของยาเสพติดต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยเมื่อศาลพิจารณาคดีผู้ต้องหาพิณจึงมีคำสั่งให้ดำเนินการตรวจพิสูจน์ พนักงานคุมประพฤติจะทำการตรวจพิสูจน์เพื่อคัดกรอง จำแนก การเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลจากผู้ต้องหาและจากพยานผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด พร้อมทั้งวางแผนการแก้ไขปัญหาก่อนที่จะเสนอความเห็นไปยังคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อวินิจฉัยกำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งระบบบังคับบำบัดมี 2 รูปแบบ คือ แบบควบคุมตัว และไม่ควบคุมตัว โดยวิธีการบำบัดรักษาขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผู้ต้องหาแต่ละราย ทั้งนี้มีโอกาสอยู่ในระบบนี้ได้ 6 เดือน หากผลการฟื้นฟูฯ ไม่เป็นที่น่าพอใจคณะอนุกรรมการดังกล่าวมีอำนาจขยายระยะเวลาการฟื้นฟูฯได้อีกครั้งละ 6 เดือนรวมแล้วต้องไม่เกิน 3 ปี หากได้รับโอกาสแล้วไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้ก็จะถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตามหลังจากพ้นการฟื้นฟูฯตามเงื่อนไขแล้วพนักงานคุมประพฤติจะติดตามผลการฟื้นฟูฯ เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ตามสภาพปัญหาอีกเป็นระยะเวลา 1 ปี ระบบบังคับบำบัดจึงเป็นการให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้พิสูจน์ตนเองในการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเลิกยาเสพติด หากสามารถพ้นจากการบำบัดรักษาตามเงื่อนไขแล้วถือว่าพ้นจากความผิดไม่ต้องถูกดำเนินคดีอีก ระบบบังคับบำบัดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนและใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคม (วารสารกรมคุมประพฤติ

2553 (ผู้เสพคือผู้ป่วย) : 6-7)

จากการที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์การเสพ/ติดยาเสพติดของผู้ถูกจับกุม ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติฯดังกล่าว พบว่ายังมีผู้กระทำผิดที่อยู่ในระหว่างหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษาในระบบบังคับบำบัดจำนวนมากได้หวนกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำอีก ขณะเดียวกันยังมีผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ อีกหลายคนที่สามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ภายหลังที่ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเสร็จสิ้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้หวนกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำอีก เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้อย่างเหมาะสมและหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อันจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯสามารถเลิกเสพยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนและใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพต่อไป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดจากงานวิจัยของอินทชัย อุณหน้อย, ทศนาพร หลั่งน้ำทิพย์, มณีนรัตน์ อินตัน แล้วพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติดซ้ำมี 2 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในชีวิตมนุษย์ ซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพและบทบาทในสังคมที่เรามีส่วนร่วมด้วย ตลอดจนกำหนดสิทธิและหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม ซึ่งมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นที่รวมแหล่งสร้างนิสัย ความคิด ความอ่าน ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ สาเหตุปัญหาส่วนใหญ่มักจะมีผลมาจากครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่ขาดความรักความอบอุ่น ขาดความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ขาด

ผู้อบรมและคำแนะนำที่ดีจากสมาชิกในครอบครัวและที่สำคัญคือขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องกระทำผิด

1.2 ความสัมพันธ์กับเพื่อนมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่ต้องใช้ชีวิตเผชิญกับสังคมกลุ่มเพื่อนตลอดเวลา กลุ่มเพื่อนถือว่าเป็นบทบาทและมีอิทธิพลอย่างมากที่จะชักนำเยาวชนไปในทิศทางใด เช่น ถ้ากลุ่มเพื่อนมีพฤติกรรมไม่ดี ชอบหนีโรงเรียน เกร เสพยาเสพติด วัยรุ่นก็จะมีพฤติกรรมเช่นเดียวกัน เพื่อให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ การคบเพื่อนก็เป็นพลังผลักดันที่สำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดปัญหาการกระทำผิดกฎหมายและอาชญากรรมได้เช่นกัน

1.3 สภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลไปผลักดันให้ติดยาเสพติดได้ เช่น หมู่บ้านที่อาศัยเต็มไปด้วยแหล่งค้ายาเสพติด สิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายไม่เพียงแต่จะช่วยเร่งให้เข้าไปใช้ยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียวยังเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้เลิกใช้ยาเสพติด แม้จะได้รับการรักษาหายแล้ว เพราะสิ่งแวดล้อมเก่า ๆ จะกดดันให้เขากลับไปใช้ยาเสพติดอีก

1.4 ความรู้เรื่องพิษและโทษของยาเสพติด การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ จึงมีความสำคัญที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีความประพฤติและอารมณ์ผิดไปจากเดิม มีการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพ ขาดความสนใจในตัวเอง ไม่สนใจกิจกรรมประจำวัน ไม่สนใจความเป็นอยู่ของตนเอง มีอารมณ์หงุดหงิด โมโหง่าย

2. ปัจจัยภายใน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความต่อเนื่องในการติดตามหลังการบำบัด ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษาสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองเพื่อไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติต่อไป

2.2 ระยะเวลาบังคับบำบัด เป็นระยะเวลาที่ผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการฟื้นฟูตามแผนการฟื้นฟูฯ เพื่อไม่ให้หวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางและวิธีการในการป้องกันแก้ไขปัญหาการเสพยาซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาซ้ำของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด
2. ได้ทราบถึงมาตรการและวิธีการในการป้องกันแก้ไขปัญหาการเสพยาซ้ำของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากร ได้แก่ ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด กลับมาเสพยาซ้ำภายในระยะเวลา 1 ปี ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2557 - 30 กันยายน 2558 จำนวน 217 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ซึ่งใช้วิธีการเลือกตัวอย่างที่เจาะจง (Purposive selection) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน

วิธีดำเนินการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด กลับมาเสพยาซ้ำภายในระยะเวลา 1 ปี ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งแต่ 1

ตุลาคม 2557 - 30 กันยายน 2558 จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อคำถามมีลักษณะเป็น คำถามปลายเปิด (Opened Ended) และคำถาม แบบปลายปิด (Close Ended) โดยมีลำดับ ขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามทั้งหมดที่เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบกับผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 40 คน เนื่องจากมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่จะเก็บข้อมูลจริง เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเที่ยงตรง (Value Validity) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม แล้วปรับปรุง แก้ไข ส่วนวน ภาษา จึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.66 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.89

3. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบปลายเปิด โดยเป็น แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบเติม คำตอบประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษา อายุเฉลี่ยที่ เริ่มใช้ยาเสพติด ครั้งแรก ยาเสพติดที่ใช้ครั้งแรก ยาเสพติดที่ใช้เป็นหลัก ในปัจจุบัน ราคา ยาเสพติด

ที่ชื่อ ความถี่ในการเสพยาเสพติด สถานที่เสพยาเสพติดเป็นประจำสถานการณ์การแพร่ระบาด ยาเสพติด ในหมู่บ้าน/ชุมชนที่พิกอาศัยและความยากง่ายในการหาซื้อยาเสพติด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมของผู้ป่วยติดยาเสพติดหลังการบำบัด จำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จำนวน 10 ข้อ
2. ความสัมพันธ์กับเพื่อน จำนวน 10 ข้อ
3. สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย จำนวน 10 ข้อ
4. ความรู้เรื่องพิษภัยและโทษของยาเสพติด จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยภายใน ได้แก่ ความต่อเนื่องในการติดตามผู้ป่วยหลังการบำบัดของเจ้าหน้าที่ ระยะเวลาบังคับบำบัด

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาค่าการ เสพซ้ำของผู้ป่วยติดยาเสพติดหลังการบำบัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามถึงสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดวัน เวลา ที่จะทำการทดลอง
3. ทดลองจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบโดยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน คุมประพฤติช่วยแจกและเก็บแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถาม ไปทดสอบให้ตรงกับวัน เวลา ตามที่นัดหมายไว้โดยทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน คุมประพฤติให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและ

ความสำคัญก่อนดำเนินการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในส่วนที่ 4 ของแบบสอบถาม โดยผู้ศึกษาค้นคว้าเป็นคนสัมภาษณ์เองและชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของการตอบแบบสอบถาม

4. เมื่อผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วส่งคืนที่พนักงานคุมประพฤติทันที

5. นำแบบสอบถามมาตรวจ กำหนดรหัส และคำนวณคะแนนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามลงในโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ผลการ ศึกษาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด : กรณีศึกษาสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามลำดับดังนี้

1. ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แล้วนำมาเปลี่ยนรหัสตัวเลขและคำนวณคะแนนในแต่ละส่วนของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
2. ในส่วนของข้อมูลพื้นฐานและลักษณะส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการฟื้นฟู ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation ; S.D.)
3. ในส่วนของแบบสอบถามข้อมูลที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์ของค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางไขว้ (Cross Tab)
4. ในส่วนของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหาค่าการ เสพซ้ำของผู้ป่วยหลังการบำบัด วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยแวดล้อมของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยแบ่งปัจจัยแวดล้อมเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อน สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและด้านความรู้เรื่องพิษภัยและโทษ ของยาเสพติดนั้นได้นำเสนอผลการศึกษาด้วย ค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การได้รับ ความอบอุ่นและความเข้าใจจากคนในครอบครัว เมื่อทำอะไรผิดพลาดคนในครอบครัวจะให้คำปรึกษา/แนะนำที่ดี และเมื่อมีปัญหาผู้ผ่านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเลือกที่จะปรึกษา คนในครอบครัว คนในครอบครัวให้ความเชื่อมั่น ในคำพูดของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เสพติดและผู้ผ่านการผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ ติดยาเสพติด รู้สึกว่าบุคคลในครอบครัวจ้องจับผิด มากกว่าการช่วยเหลือในการเลิกยาเสพติด ปัจจัย แวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนของผู้ผ่านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ส่วนมากมีระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อนอยู่ใน ระดับปานกลางแสดงให้เห็นว่า ผู้ผ่านการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ กับความสัมพันธ์กับเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว ทำให้ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นปัจจัยที่ เป็นสาเหตุทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เสพติดกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำ, ปัจจัยแวดล้อม ด้านสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านของผู้ผ่านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีเพียงสาเหตุที่ทำให้ ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหวน กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีกคือการหาซื้อยาเสพติด ได้ง่ายในชุมชนของท่านหรือชุมชนใกล้เคียงซึ่ง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และคน ในชุมชนพร้อมที่จะให้โอกาสกลับมาเป็นคนดีอีก ครั้ง, ปัจจัยแวดล้อมด้านความรู้เรื่องพิษภัยและ โทษของยาเสพติดของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความรู้เรื่องพิษภัยและโทษของ

ยาเสพติดอยู่ใน ระดับน้อย ได้แก่ การเสพยาเสพติดทำให้ร่างกาย ของท่านทรุดโทรม ยาเสพติดมีผลทำให้เกิด ปัญหาสังคมและอาชญากรรม เช่น ปัญหา ความ ยากจน ปัญหาว่างงาน การก่อคดีข่มขืนหรือฆ่าผู้อื่น ซึ่งในสภาพปัญหาปัจจุบันนั้นปัญหา เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากการเสพยาเสพติดทั้งนั้น

ส่วนปัจจัยภายใน พบว่า ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยภายในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ว่าจะเป็นความเหมาะสมทางด้านระยะเวลาในการบำบัดรักษา ระยะเวลาในการติดตามผลหลังผ่านการฟื้นฟูฯ 1 ปี ความต่อเนื่องในการติดตามผลหลังผ่านการฟื้นฟูฯ จำนวนครั้งที่ติดตามผล หรือแม้กระทั่งความเหมาะสม ด้านเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการติดตามผลให้ความ ดูแลเอาใจใส่ และการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือใน ระหว่างการติดตามผล

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหการเสพติด โดยนำเสนอผลการศึกษารูปแบบสถิติเชิงพรรณนาจากการสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาที่ทำให้ ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเองหันกลับมาเสพยาเสพติดอีกครั้ง เนื่องจากปัญหาจากครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ทำให้ต้องอยู่คนเดียวตามลำพังหรืออยู่กับญาติพี่น้อง ผู้ปกครองขาด การดูแลเอาใจใส่ ขาดกำลังใจจากครอบครัว ส่งผลให้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี ทำให้ต้องไปพึ่ง ความสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งเพื่อนที่มีก็เป็นกลุ่มที่ชอบ มั่วสุมเสพยาเสพติด ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เสพติดเองจึงต้องหันไปพึ่งยาเสพติดเช่นกัน และปัญหา จากสภาพจิตใจของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เสพติดเอง เนื่องจากมีสภาพจิตใจยังไม่พร้อมที่จะเข้ารับการบังคับบำบัด จึงทำให้หวนกลับมาเสพยาเสพติด อีกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหการเสพติด นั้นผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เห็นว่า ควรให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรึบปรึมายา

เสพติดอย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้ยาเสพ ติดแพร่ระบาดมากขึ้น ให้หางานหรืออาชีพที่ มั่นคงให้กับผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพ ติด ให้ส่งเสริมสนับสนุนการเล่นกีฬาต้านยาเสพ ติดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ จะได้ไม่มีเวลาไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องติดตามผลการบังคับ บำบัด เป็นระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างกำลังใจให้กับผู้ ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าสามารถอภิปรายผล การศึกษาได้ดังต่อไปนี้ สาเหตุการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพบว่า มีสาเหตุหลักมาจากตัวผู้เสพเองทั้งเรื่องการกลับไปคบเพื่อนที่เสพยาเสพติดและการกลับไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีการระบาดของยาเสพติดการมีปัญหาครอบครัว เช่น ครอบครัวไม่มีเวลาใน การสร้างความสัมพันธ์ ไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันขาดการเอาใจใส่จากพ่อแม่และพี่น้อง ไม่มีใครให้คำปรึกษาเวลาเกิดปัญหาหรือเมื่อมีความเครียดมักหาทางออกคนเดียว ว่าแห้วขาดความอบอุ่นในเรื่องการสื่อสารการพูดคุยกันในครอบครัว ครอบครัวไม่รับฟังเหตุผลมักจะห้ามไม่ให้ผู้ผ่านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดออกนอกบ้านไม่ไว้ วางใจให้ทำอะไรด้วยตัวเอง ครอบครัวมักจะสั่งการ บังการให้ทำตามคำสั่งเท่านั้น และสาเหตุจากสภาพ แวดล้อม เช่น สังคมไม่ยอมรับ การตกงาน เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของธนกรมวงใหม่เกาะ (2550) ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็น เหตุให้เสพยาบ้าซ้ำของผู้เสพยาเสพติดที่เคยผ่านการ บำบัดรักษาในสถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี พบ ว่า สาเหตุการเสพยา เสพติดซ้ำมีสาเหตุมาจากปัจจัย ด้านตัวบุคคล เช่น การคบเพื่อนที่ใช่ยาเสพติด การว่าง งานการใช้ เวลาว่างไม่เกิดประโยชน์ ปัจจัยด้าน ครอบครัวโดย มีปัญหาครอบครัวด้านสัมพันธ์ภาพ ด้าน การสื่อสารและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมโดยการเข้าไปอยู่ในแหล่งที่มีการขายยาเสพติด ดังนั้นจะเห็น

ได้ว่า ปัจจัยด้านตัวบุคคลเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ วยรุ่นกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ และสอดคล้อง กับผล การศึกษาของอินชัย อุ่นหน้อย (2548) ที่ ศึกษาปัจจัย ที่มีผลต่อการเสพซ้ำของผู้ผ่านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดหลังบังคับบำบัด : กรณีศึกษาอำเภอแม่ พ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการ เสพซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยา เสพติดหลังบังคับบำบัด พบว่า ผู้ผ่านการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยาเสพติดที่มีความสัมพันธ์ ภายในครอบครัวที่มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสพ ยาเสพติดซ้ำหลังการบำบัด เนื่องจากครอบครัวเป็น สถาบันหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมีผล ต่อสภาพจิตใจของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เสพติด ครอบครัวที่ขาดความรักความอบอุ่น การขาด ความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ทำให้มีแนวโน้มที่ จะหวนกลับไปเสพ ยาเสพติดซ้ำสูง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลจากการศึกษาพบว่าผู้ผ่านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่หวนกลับมาเสพยา เสพติดซ้ำส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 30 ปี และ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีลักษณะการทำงานที่ ใช้แรงงาน ดังนั้น การดำเนินการช่วยเหลือในกลุ่ม อาชีพเหล่านี้ จึงควรมีการส่งเสริมอาชีพให้ผู้ผ่านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีอาชีพที่ความมั่นคง เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความถนัดของแต่ละ คน โดยจะต้องบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดฯ เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านฝึกอาชีพหรือยกระดับฝีมือ สำนักงาน จัดหางานจังหวัดฯ เพื่อจัดหาแหล่งงานรองรับผู้ผ่าน การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ประสบปัญหาการ ว่างงานหรือต้องการเปลี่ยนอาชีพ และสำนักงานพัฒนา สังคมจังหวัดฯ เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้ผ่าน การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ประสบปัญหา

ครอบครัวและเงินทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน โดยไม่หวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก

1.2 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสาเหตุที่ทำให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก เนื่องจากมีปัญหาจากครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ทำให้ต้องอยู่คนเดียวตามลำพังหรืออยู่กักขังที่ห้อง ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดกำลังใจจากครอบครัว ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี ทำให้ต้องไปพึ่งความสัมพันธ์กับเพื่อนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงต้องหันไปพึ่งยาเสพติดอีก ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดและให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตัวกระตุ้นภายนอกและตัวกระตุ้นภายในที่มีผลต่อการติดยาเสพติด ให้ความรู้แก่ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและครอบครัว เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละครอบครัว และมีทักษะในการแก้ปัญหาาร่วมกันในครอบครัว สามารถทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม มีความเข้าใจกันในการร่วมกันแก้ไข้ปัญหา โดยเปลี่ยนความคิดของครอบครัวเสียใหม่ว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาของทั้งครอบครัว ไม่ใช่ปัญหาของใครคนใดคนหนึ่ง ทุกคนในครอบครัวจึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา จะทำให้ครอบครัวสามารถให้การช่วยเหลือและดูแลผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ถูกต้องเหมาะสม

1.3 ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว ทำให้ปัจจัยแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ ดังนั้น จึงควรจัดกิจกรรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันการเสพยา การจัดการกับตัวกระตุ้นที่ทำให้กลับไปเสพยาเสพติด ทักษะในการใช้ชีวิตให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดรู้สึก ว่าตนเองยังมีคุณค่าและได้ทำประโยชน์ต่อสังคม สามารถใช้ชีวิตในสังคมโดยไม่กลับไปใช้ยาเสพติดอีก

โดยรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายจิตอาสา กิจกรรม กีฬาต้านยาเสพติด สนับสนุน ให้มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนในระดับหมู่บ้าน และควรมีการปราบปรามอย่างจริงจังเพื่อไม่ให้มีผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้เสพในหมู่บ้านหรือชุมชน เนื่องจากสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน/หมู่บ้านใกล้เคียงที่มีแหล่งซื้อขายยาเสพติด จะทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หาซื้อยาเสพติดได้ง่ายและกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด

2.3 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด

เอกสารอ้างอิง

กรมคุมประพฤติ. รายงานประจำปี 2553 กรมคุมประพฤติ, 2553.

วารสารกรมคุมประพฤติ “สังคมดีอะไรจากการใช้ระบบบังคับบำบัด” . ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 ตุลาคม - ธันวาคม 2553, 2553

ทัศนาวพร หลิ่งน้ำทิพย์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ป่วยที่เข้ารับ การบำบัดรักษาในสถาบันธัญญารักษ์. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554.

ธนกร ม่วงใหม่เกาะ. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม
ที่เป็นเหตุให้เสพยาบ้าซ้ำของผู้ป่วยที่มา
รักษาในสถาบันธัญญารักษ์. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัย ปทุมธานี, 2550.

มนิรัตน์ อินตัน. บทบาทของครอบครัวและชุมชนใน
การป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำ : ศึกษา
เฉพาะ กรณีวัยรุ่นที่เข้ารับการรักษา
รักษาในสถาบันธัญญารักษ์จังหวัด
ปทุมธานี. คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
(การพัฒนาครอบครัวและสังคม)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2555.

ศูนย์สารสนเทศสุขภาพศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติ
แห่งชาติ. “ผู้ป่วยยาเสพติด” ชีวิตที่
ต้องการคืนสู่สังคม. ประจำเดือนมีนาคม,
2556.

ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัด
ร้อยเอ็ด. รายงานผลการดำเนินงาน
ปฏิบัติการ”พลังแผ่นดินเอาชนะ
ยาเสพติดอย่างยั่งยืน” ปี 2556 จังหวัด
ร้อยเอ็ด รอบ 6 เดือนแรก (ตุลาคม 2555
- มีนาคม 2556). ร้อยเอ็ด, 2556.

สาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. รายงานสถิติการเข้ารับ
การรักษาของกระทรวงสาธารณสุข
ระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหา
ยาเสพติด (บสต.) ปีงบประมาณ 2555.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยา
เสพติด. ความรู้พื้นฐานสำหรับการปฏิบัติ
งานด้านการดูแลผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดใน
ชุมชน. กรุงเทพฯ : จัดพิมพ์โดยสำนัก
พัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายา
เสพติด, 2554.

อินชัย อุ่นน้อย. ปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาบ้าของ
ผู้ป่วยยาเสพติดหลังบังคับบำบัด : กรณี
ศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัด
เชียงราย. การศึกษาโดยอิสระรัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2548

